

Pohjanmaan ELY-keskusalueen kunnat

2.11.2023

Esitys pakolaisten vastaanottoon varautumisesta ja kuntapaikoista päättämisestä

Tilapäistä suojelua saava = Ukrainasta paennut henkilö, joka saa tilapäiseen suojeluun perustuvan oleskeluluvan. Tilapäistä suojelua saava on vastaanottopalveluiden piirissä siihen saakka, kun hänellä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa.

Turvapaikanhakija = Kansainvälistä suojelua hakeva henkilö, joka siirtyy vastaanottojärjestelmästä kuntaan ja kotoutumista edistävien palvelujen piiriin oleskeluluvan saatuaan.

Kiintiöpakolainen = Henkilö, jolle UNHCR on antanut pakolaisstatuksen ja joka saapuu Suomeen vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa

Pakolainen = Tässä kirjeessä yleisellä pakolainen viitataan kotoutuslain (1386/2010) 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka on valittu Suomeen pakolaiskiintiössä tai ovat saaneet kansainvälisen suojelun hakemuksen perusteella oleskeluluvan. Kotoutuslakia on esitetty muutettavaksi siten, että 1.3.2023 alkaen kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat sisältyvät kotoutuslain kuntaan osoittamista ja kuntakorvauksia koskevien säännösten soveltamisalaan.

Tässä kirjeessä Pohjanmaan ELY-keskus välittää alueensa kunnille ajankohtaista tietoa tilapäistä suojelua saavien, turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten tilanteesta ja esittää, että kunnat varautuvat pakolaisten vastaanottoon. Osana varautumista kuntia pyydetään tekemään päätöksiä kuntapaikoista.

Kuntapaikkoja tarvitaan vuonna 2024 pakolaiskiintiössä saapuville, oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille sekä kotikunnan saaneille tilapäistä suojelua saaville. Kotoutuslakia on muutettu 1.3.2023 alkaen siten, että myös tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan ja siirtyvät vastaanottojärjestämästä kunnan palvelujen piiriin, sisältyvät kuntaanosoittamisen ja kuntakorvausten piiriin.

Maahanmuuttovirasto on arvioinut, että vuonna 2024 tilapäisen suojelun perusteella oleskelulupaa hakevia oletetaan saapuvan Suomeen noin 10 000 – 15 000 henkilöä. Elokuun 2023 loppuun mennessä tilapäisen suojelun piiriin kuuluville Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella oli myönnetty 744 kuntapaikkaa. Vastaanottojärjestelmän piirissä oli syyskuun 2023 lopussa Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella 2200 henkilöä.

Kotoutuslakia on täsmennetty 1.3.2023 alkaen kuntaanosoittamisen kohderyhmän osalta siten, että kuntapaikalle osoitetaan aina kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat, esimerkiksi alaikäiset ilman huoltajaa Suomeen saapuneet ja erityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevat henkilöt. Kuntapaikoille on edelleen mahdollista osoittaa myös muita kuin haavoittuvassa asemassa olevia. Kuntapaikkatarpeen arvioi vastaanottokeskus. Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat voivat muuttaa kuntaan myös vastaanottokeskuksen tukemana tai itsenäisesti.

Valtakunnallisesti tavoitteena on, että oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja ne tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan, asettuvat asumaan alueille, joissa he oleskelevat jo ennen oleskeluluvan ja kotikunnan saamista. Pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden kuntiin sijoittamista ohjataan alueellisten kiintiöiden avulla. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kiintiöpakolaisten alueellisen allokation yhteistyössä ELY-keskusten kanssa alueellisten kuntapaikkatietojen ja alueelle kohdistuvan pakolaisten sijoittumiseen liittyvän tiedon perusteella loppuvuoden 2023 aikana.

ELY-keskukset sopivat kuntien kanssa pakolaisten ohjaamisesta kuntiin.

Kuntapaikkoja tarvitaan vuonna 2024 tilapäisen suojelun piiriin kuuluvien lisäksi edelleen myös muille ryhmille

Tilapäisen suojelun soveltaminen perustuu Euroopan neuvoston päätökseen, jolla tilapäistä suojelua on jatkettu 4.3.2025 saakka. Tilapäistä suojelua saavat henkilöt voivat hakea kotikuntamerkitä vuotta oleskelun jälkeen ja siirtyvät sen myötä pois vastaanottojärjestelmästä kuntien palvelujen piiriin. Kotikunta tuo tilapäistä suojelua saavalle kuntalaisen oikeudet ja velvollisuudet, kuten subjektiivisen päivähoito-oikeuden, oikeuden käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä oppivelvollisuuden. Tilapäistä suojelua saava, jolla ei ole kotikuntalaisia tarkoitettua kotikuntaa, on vastaanottopalvelujen piirissä.

Kotikunnan saaneiden tilapäistä suojelua saavien lisäksi kuntien tulee varautua oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden ja pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden vastaanottoon. Hallitus on talousarvioesityksessään esittänyt vuoden 2024 pakolaiskiintiön kooksi 500 henkilöä. Eduskunta vahvistaa kiintiön koon joulukuussa hyväksymällä talousarvion.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen järjestämisvastuu on kotoutumislain muutoksella siirretty kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023 lukien.

Kuntapaikka ja kunnan palvelut muuttajille

Oleskeluluvan saaneilla turvapaikanhakijoilla ja tilapäistä suojelua saaneilla on oikeus valita asuinpaikkansa ja suurin osa heistä järjestääkin muuttonsa vastaanottokeskuksesta kuntaan joko vastaanottokeskuksen ohjauksen ja neuvonnan tuella tai täysin itsenäisesti. Ennakoidaan, että myös kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat muuttavat kuntaan pääosin itsenäisesti. Suurin osa tilapäistä suojelua saavista asuu tällä hetkellä vastaanottokeskuksen sijaan yksityismajoituksessa itse järjestämässään paikassa tai vuokra-asunnoissa eri puolilla Suomea.

Niille oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille tai kuntaan siirtyville tilapäistä suojelua saaneille, jotka tarvitsevat kuntaan muuttoon vahvempaa tukea ja kunnan järjestämän asunnon, haetaan kuntapaikkaa. Kuntien on kuultava hyvinvointialuetta kuntapaikkojen myöntämisen yhteydessä, kun kyseessä on haavoittuvassa asemassa oleva henkilö.

Kunta vastaa asunnon ja palvelujen järjestämisestä kuntapaikalle vastaanottamalleen henkilölle. Kuntien tulee varautua järjestämään peruspalvelut ja kotoutumista edistävät palvelut myös itsenäisesti kuntaan muuttaville. Palvelujen järjestämisessä on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lähtien. Kunnan on tehtävä hyvinvointialueen kanssa yhteistyötä palvelujen yhteensovittamiseksi ja varmistamiseksi.

Kunta vastaa peruspalvelujen lisäksi

- Suomessa asumiseen ja toimimiseen perehdyttämisestä
- Viranomaispalveluihin ohjaamisesta ja neuvonnasta
- Asiakkaan ohjaamisesta TE-palveluiden ja tarvittaessa hyvinvointialueen palveluihin
- Alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saaville, joita ei ohjata työllisyyspalveluihin. Hyvinvointialue voi työ- ja elinkeinotoimiston tai

kunnan pyynnöstä osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää palvelujen yhteensovittamista. Kunta voi laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman myös muulle maahanmuuttajalle.

Kunnan tulee huomioida mahdolliset aikuisten perusopetuksen (ml. luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen) tarpeessa olevat henkilöt. Lisäksi kunnan on varauduttava tarjoamaan 16–17-vuotiaille oppivelvollisille heille sopivaa koulutusta suomen tai ruotsin kielen oppimiseksi ja jatko-opintoihin pääsemiseksi.

Myöntämällä kuntapaikkoja ja varautumalla vastaanottoon kunta voi suunnitella palveluitaan sekä resursointiaan etukäteen. Kunnat voivat tehdä yhteistyötä naapurikunnan tai seutukunnan kanssa vastaanotossa. Jos kuntapaikkoja on tarjolla laajasti ja kattavasti koko alueella, pakolaisten muuttoliike voidaan pyrkiä ohjaamaan jakaantumaan tasaisemmin, eikä yksittäisten kuntien kuormitus kasva liian suureksi.

Aikaisempien vuosien kokemukset ovat osoittaneet, että kunnan kyky vastaanottaa pakolaisia ei ole riippuvainen kunnan koosta tai siitä, onko kunta aikaisemmin tehnyt vastaanottotyötä. Kunnan palveluissa kotoutumista edistetään pääasiallisesti hyödyntäen olemassa olevia peruspalveluita, joten osaamisen perusta on olemassa jokaisessa kunnassa. Työnhakijana olevien maahanmuuttajien kotoutumista edistetään lisäksi osana työvoimapalveluita.

Tarvittavat kuntapaikat vuonna 2024

Pohjanmaan ELY-keskus toivoo, että alueen kunnat tulisivat laajasti mukaan vastaanottotyöhön. Jokaisen kunnan tulisi varautua ottamaan vastaan vähintään kunnassa jo nyt asuvat tilapäistä suojelua saavat. Kuntapaikkoja tarvitaan myös oleskeluluvan saaville turvapaikanhakijoille ja pakolaiskiintiössä tuleville.

- Tällä hetkellä Pohjanmaan ELY-keskusalueella asuu noin 2200 tilapäistä suojelua saavaa, joista osa tulee tarvitsemaan kuntapaikan.
- Lisäksi kuntiin tulee voida sijoittaa Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen kuntapaikoille allokoitavat kiintiöpakolaiset (vuonna 2023 allokaatio on ollut 114 henkilöä)
- Myös osa oleskeluluvan saavista turvapaikanhakijoista tarvitsee kuntapaikkaa.

Alueellamme sijaitsee ilman oleskelulupaa olevien ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten 21-paikkainen Maahanmuuttoviraston kilpailuttama ryhmäkotiyksikkö Vöyrillä ja suunnitteilla on myös 21-paikkainen ryhmäkotiyksikkö Kokkolaan. Oleskeluluvan saaneille ilman huoltajaa tulleille lapsille on tällä hetkellä tarjolla kuntapaikkoja Vöyrillä. Oleskeluluvan saaneiden lasten ja nuorten asuminen järjestetään tyypillisesti perheryhmäkodissa tai tuetussa asumisessa. Alueella toimii tällä hetkellä perheryhmäkoti Vöyrillä. Lisäksi on suunnitteilla perheryhmäkoti toimintaa Vaasaan. ELY-keskus ja hyvinvointialueet voivat sopia uusien perheryhmäkotien perustamisesta tarpeen mukaan. Pyydämme kuntia ilmoittamaan valmiudesta tarjota kuntapaikkoja perheryhmäkodissa asuville lapsille ja nuorille, mikäli kunnan alueelle sellainen perustetaan.

Kunnissa on varauduttava myös kiireellistä uudelleen sijoittamista tarvitsevien kiintiöpakolaisten (nk. hätätapaukset) vastaanottoon. UNHRC:n määrittelemiä kiireellistä uudelleensijoitusta tarvitsevia on noin 10 % Suomen pakolaiskiintiöstä. Sijoittamisen kiireellisyys liittyy usein esimerkiksi terveyteen tai suojelun tarpeeseen. Toivomme tietoa siitä, onko kunnassa halukkuutta ja mahdollisuutta ottaa vastaan kiireellistä uudelleensijoittamista tarvitsevia henkilöitä. Lisäksi toivomme tietoa halukkuudesta vastaanottaa ilman huoltajaa olevia lapsia ja nuoria, jos tähän on alueella tai valtakunnallisesti tarvetta. Tarvittaessa ELY-keskukset toimittavat mielellään kuntaan lisää tietoa aiheesta.

Vastaanotosta sopiminen, tuki ja korvaukset

Pakolaisten kuntaan sijoittaminen perustuu kunnan ja ELY-keskuksen väliseen sopimukseen. ELY-keskus sopii vastaanotettavista pakolaisista, kuntapaikoista ja vastaanoton ajankohdasta kunnan kanssa. Kotoutumislain muutoksella 1.1.2023 alkaen kunnan on kuultava hyvinvointialuetta sopimuksen tekemisen sekä kuntaanosoitamisen yhteydessä, jos vastaanotettavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeita. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta myös myöntäessään kunta-paikan ilman huoltajaa tulleele alaikäiselle.

Pakolaisista maksetaan kunnalle valtionosuuksia muiden kuntalaisten tapaan. Tämän lisäksi valtio korvaa pakolaisten vastaanottoa koskevan sopimuksen tehneille kunnille pakolaisista aiheutuvia kustannuksia kotoutumislain mukaisesti. Kotoutumislaki on muuttunut 1.3.2023 alkaen siten, että myös tilapäistä suojelua saavat, joilla on kotikunta, sisältyvät korvausten soveltamisen piiriin. Kunnalle voidaan maksaa korvauksia itsenäisesti kuntaan muuttavista sekä kuntapaikalle muuttavista pakolaisista.

Korvausten maksamisen edellytyksenä on

- ELY-keskuksen kanssa tehty voimassa oleva vastaanottosopimus ja
- kotoutumislain mukainen kotouttamisohjelma, joka antaa raamit kotoutumisen edistämiseksi tehtävälle työlle kunnassa. Pohjanmaan ELY-keskusalueella voimassa olevat kotouttamisohjelmat löytyvät kotoutumisen osaamiskeskuksen sivuilta kotoutuminen.fi: www.kotoutuminen.fi/pohjanmaa-keski-pohjanmaa-ja-etela-pohjanmaa

Vuotta 2024 ajatellen on hyvä huomioida, että tilapäistä suojelua saavia asuu ja todennäköisesti siirtyy vastaanottojärjestelmästä kotikunnan saamisen myötä kuntiin, joilla ei toistaiseksi ole ollut pakolaisten vastaanottosopimusta tai kunnan kotouttamisohjelmaa.

ELY-keskukset, työ- ja elinkeinoministeriön Kotoutumisen osaamiskeskus ja Kuntiin ohjaamisen toimintaohjelma tukevat pakolaisia vastaanotettavia kuntia ohjauksen, viestinnän, koulutuksen sekä taloudellisten lisätukien keinoin. Jos kunnassa on halua kehittää kotoutumista ja pakolaisten vastaanottoa tukevaa työtä laajemmin, hankerahoitusta on mahdollista hakea EU:n ESR- ja AMIF-rahastoista.

Vastaanottosopimuksesta ja kuntapaikoista ilmoittaminen

Kuntia pyydetään ilmoittamaan Pohjanmaan ELY-keskukselle vuoden 2024 kuntapaikat 8.12.2023 mennessä kotouttaminen.pohjanmaa@ely-keskus.fi

- kiintiöpakolaisille
- hätätapauksille
- tilapäistä suojelua saaneille ja
- alaikäisille ilman huoltajaa saapuneille
- oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille.

Kuntia pyydetään myös erikseen ilmoittamaan valmiudesta myöntää kuntapaikka kaikille kunnan alueella toimivaan perheryhmäkotiin sijoitetuille alaikäisille ilman huoltajaa Suomeen tulleille lapsille ja nuorille.

Lisäksi sellaisia kuntia, joilla ei ole vastaanottosopimusta Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa, mutta jotka haluavat vastaanottosopimuksen tehdä korvauksia saadakseen, pyydetään lähestymään Pohjanmaan ELY-keskusta pikimmiten ja aloittamaan kotouttamisohjelman työstämisen.

Päätöksen teon tueksi tarvittavaa lisätietoa tarjoaa:

Ari Pitkänen
Kotouttamispäällikkö
ari.pitkanen@ely-keskus.fi | 0295 028 047
Pohjanmaan ELY-keskus

Jakelu

Pohjanmaan ELY-keskusalueen kunnat